

Зборник саопштења у изводу

Научни скуп

**СТРАТЕШКЕ ПЕРСПЕКТИВЕ БАЛКАНА
У ГЛОБАЛНОМ МЕТЕЖУ БУДУЋНОСТИ**

Београд, 21. октобар 2025.

Приредили:

др Вељко Благојевић

пуковник др Милован Суботић

Зборник саопштења у изводу

Научни скуп

**СТРАТЕШКЕ ПЕРСПЕКТИВЕ БАЛКАНА
У ГЛОБАЛНОМ МЕТЕЖУ БУДУЋНОСТИ**

Београд, 21. октобар 2025.

Приредили:

др Вељко Благојевић

пуковник др Милован Суботић

Београд, 2025.

Зборник саопштења у изводу
НАУЧНИ СКУП
СТРАТЕШКЕ ПЕРСПЕКТИВЕ БАЛКАНА У ГЛОБАЛНОМ МЕТЕЖУ БУДУЋНОСТИ

Издавачи

Институт за међународну политику и привреду, Београд
Институт за стратегијска истраживања, Београд

За издавача:

проф. др Бранислав Ђорђевић,
директор Института за међународну политику и привреду, Београд

Уредници:

др Вељко Благојевић, виши научни сарадник,
Институт за међународну политику и привреду, Београд
пуковник др Милован Суботић, виши научни сарадник,
Институт за стратегијска истраживања, Београд

Техничка обрада:

Сања Баловић

Тираж: 50 примерака

Штампа (ЦД):

Институт за међународну политику и привреду, Београд

ISBN 978-86-7067-352-6

НАУЧНИ ОДБОР:

- проф. др Бранислав Ђорђевић, Институт за међународну политику и привреду
- др Ивона Лађевац, виши научни сарадник, Институт за међународну политику и привреду
- ванр. проф. др Драган Станар, директор Института за стратегијска истраживања
- Пуковник др Милован Суботић, виши научни сарадник, Институт за стратегијска истраживања
- др Вељко Благојевић, виши научни сарадник, Институт за међународну политику и привреду
- ванр. проф. др Владимир Ајзенхамер, Факултет безбедности
- проф. др Мирослав Младеновић, Факултет безбедности
- др Милан Игрутиновић, научни сарадник, Институт за европске студије

ОРГАНИЗАЦИОНИ ОДБОР:

- капетан фрегате др Игор Баришић, Институт за стратегијска истраживања
- Никола Прерадовић, Институт за стратегијска истраживања
- Александар Богићевић, Институт за стратегијска истраживања
- Никола Марковић, Институт за међународну политику и привреду
- Стефан Бошковић, Институт за међународну политику и привреду
- Миле Обреновић, Институт за међународну политику и привреду

Садржај

Младен ЛИШАНИН ЗАПАДНИ БАЛКАН У ДОЛАЗЕЋИМ ГЛОБАЛНИМ ТУРБУЛЕНЦИЈАМА	9
Срђан БЛАГОЈЕВИЋ Срђан СТАРЧЕВИЋ ОФИЦИРСКА ПРОФЕСИЈА НА БАЛКАНУ	10
Милан ИГРУТИНОВИЋ ГЕОСТАРТЕШКЕ ПРОЈЕКЦИЈА ПОЛОЖАЈА ЈУГОИСТОЧНЕ ЕВРОПЕ И СРБИЈЕ	12
Небојша ВУКОВИЋ НОВИ УГАРСКО-ТУРСКИ МЕГДАН И ЗНАЧАЈ МАЛОАЗИЈСКО-ПАНОНСКОГ СТРАТЕГИЈСКОГ ПРАВЦА	13
Бранислав С. МИЛОСАВЉЕВИЋ ПЕРСПЕКТИВА ЕНЕРГЕТСКЕ БЕЗБЕДНОСТИ БАЛКАНСКИХ ДРЖАВА У ИЗМЕЊЕНИМ МЕЂУНАРОДНИМ ОДНОСИМА	14
Марко САВКОВИЋ Игор НОВАКОВИЋ РИЗИЦИ НАПУШТАЊА ПРОЕВРОПСКОГ КУРСА У СЛУЧАЈУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	16
Вук ЛАЗИЋ ГЕОСТРАТЕШКИ НАСТУП ТУРСКЕ ИЗМЕЂУ ПОТРЕБА И МОГУЋНОСТИ	18
Митко АРНАУДОВ СПОЉНОПОЛИТИЧКИ ЦИЉЕВИ СЕВЕРНЕ МАКЕДОНИЈЕ КАО ОДРЕДНИЦА МОГУЋНОСТИ НЕЗАВИСНОГ СПОЉНОПОЛИТИЧКОГ ДЕЛОВАЊА МАЛИХ ДРЖАВА	20

Владимир УШЉЕБРКА	
СТРАТЕШКА КУЛТУРА КАО ОСНОВ ЗА ГЕОПОЛИТИЧКО ПОЗИЦИОНИРАЊЕ РЕПУБЛИКЕ ХРВАТСКЕ	21
Гордана БУКУМИРИЋ	
СТРАТЕШКА КОМУНИКАЦИЈА КАО БЕЗБЕДНОСНИ ИЗАЗОВ НА БАЛКАНУ	23
Вељко Б. БЛАГОЈЕВИЋ	
ГЕОПОЛИТИЧКЕ ОСНОВЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ БУДУЋНОСТИ БАЛКАНА	24
Милован СУБОТИЋ	
ЗАПАДНИ БАЛКАН У ЕУ – ПРОЦЕС БЕЗ ЕПИЛОГА?	25
Никола ПРЕРАДОВИЋ	
РУСИЈА И БАЛКАН: СТРАТЕШКО ПОВЛАЧЕЊЕ У СВЕТЛУ РАТА У УКРАЈИНИ	27
Игор И. БАРИШИЋ	
ГЕОПОЛИТИЧКИ АСПЕКТИ ЕНЕРГЕТСКЕ БЕЗБЕДНОСТИ ЗАПАДНОГ БАЛКАНА	29
Милинко С. ВРАЧАР	
ИМПЛИКАЦИЈЕ ЕВЕНТУАЛНОГ УЧЛАЊЕЊА ТУРСКЕ У „БРИКС“ НА ОСТВАРИВАЊЕ ИНТЕРЕСА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	31
Александар БОГИЋЕВИЋ	
САЈБЕР ПРОСТОР КАО АРЕНА СПОЉНОПОЛИТИЧКОГ УТИЦАЈА: РИЗИЦИ И МЕХАНИЗМИ ПРИТИСКА НА ДРЖАВЕ ЗАПАДНОГ БАЛКАНА	32

ЗАПАДНИ БАЛКАН У ДОЛАЗЕЋИМ ГЛОБАЛНИМ ТУРБУЛЕНЦИЈАМА

Младен ЛИШАНИН*

Институт за међународну политику и привреду, Београд

Сажетак

Западни Балкан се налази у зони сталног преклапања интереса великих сила, што га чини посебно подложним ефектима предстојеће глобалне прерасподеле моћи. Са све очигледнијим обликовањем нових сфера утицаја, државе региона се суочавају са изазовима балансирања између различитих геополитичких и економских блокова. Овај рад анализира положај Западног Балкана кроз призму реалистичке теорије међународних односа, полазећи од претпоставке да је одлучујући фактор у обликовању регионалне стабилности однос снага међу великим силама и могућност малих држава да маневришу у том оквиру.

Истраживачки дизајн се ослања на квалитативну анализу стратешких интереса водећих глобалних актера (пре свега Сједињених Америчких Држава и Кине), али и оних који су традиционално у потрази за већим регионалним утицајем (попут Европске уније и Русије) у односу на Западни Балкан. Такође, разматрају се механизми којима регионални актери одговарају на растуће безбедносне и економске изазове. Коришћењем студија случаја и анализе званичних политика, рад истражује да ли ће Западни Балкан остати периферно подручје у новој глобалној конфигурацији моћи или ће се јавити као активан актер у процесу редефинисања регионалног поретка.

Закључци рада пружају увид у могуће сценарије будућег позиционирања региона у међународном систему, уз процену ризика и потенцијала за одрживу стабилност у контексту долазећих глобалних турбуленција.

Кључне речи: Западни Балкан, сфере утицаја, САД, Кина, ЕУ, Русија.

* Е-адреса: mladen.lisanin@diplomacy.bg.ac.rs, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4136-5084>

ОФИЦИРСКА ПРОФЕСИЈА НА БАЛКАНУ

Срђан БЛАГОЈЕВИЋ*

Универзитет одбране – Војна академија

Срђан СТАРЧЕВИЋ**

Универзитет одбране – Војна академија

Сажетак

У историјској перспективи, балкански народи су веома ценили официрску професију, што је у релативно дугом временском периоду омогућило строгу селекцију кандидата за војне школе и последичну елитност официра. У време формирања независних држава на Балкану и увођења обавезног служења војног рока у 19. веку, официри су били учитељи националне мисије и творци стратешке културе младих балканских нација. У време социјалистичког етатизма, улагања у војне капацитете државног апарата била су значајна, а улазак младих у официрску професију био је и сигуран знак њихове узлазне друштвене мобилности. Савремена искуства војних школа пружају другачију слику у погледу интересовања младих за официрску професију. Ову промену у погледу интересовања младих за избор официрске професије аутори смештају у контекст друштвених промена у касној модерни, политички контекст транзиције у већини балканских држава у последњој деценији 20. и првој деценији 21. века и међународно-политички контекст пацификације Балкана нарочито после ратова на постјугословенском простору, како би разумели њен настанак и испитали њене узроке.

У раду се доказује да се смањено интересовање младих за упис у војне школе и избор официрске професије на Балкану може објаснити међусобном неусклађеношћу (нових) доминантних друштвених вредности и (старих) вредности војне професије, измештањем војске из средишта друштвеног живота и живота појединца и смањењем утицаја војске на друштвену мобилност њених официра.

Аутори закључују да ће будуће последице опадања интересовања младих за упис у војне школе и избор официрске професије бити пад нивоа

* Е-адреса: srdjan.blagojevic@mod.gov.rs, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3229-4125>

** Е-адреса: srdjan.starcevic@vs.rs, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5046-6058>

официрског професионализма у Хантингтоновом смислу тог израза, а потом и пад способности балканских војски да ефикасно извршавају своје мисије и одговоре на друштвену потребу за заштитом. Да би се ове последице спречиле, потребно је деловати на описане узроке појаве.

Кључне речи: војне школе, официрска професија, политичка транзиција, савремено друштво, професионална војска, друштвене вредности, друштвена мобилност.

ГЕОСТАРТЕШКЕ ПРОЈЕКЦИЈА ПОЛОЖАЈА ЈУГОИСТОЧНЕ ЕВРОПЕ И СРБИЈЕ

Милан Игрутиновић*

Институт за европске студије, Београд

Сажетак

Рад полази од перспективе дуготрајности сукоба између Русије, са једне стране, и Европске уније, њених држава чланица, европских чланица НАТО савеза и неколико других европских држава, са друге стране, како би фиксирао линију политичке поделе на континенту. Руски напад на Украјину, са још увек отвореним исходом у смислу територијалног прекомпоновања и политичке судбине Украјине, довео је до оштре поделе и до нове „гвоздене завесе“ која дели европски континент. У глобалној равни, изнад овог процеса, препознајемо јачање мултиполарних трендова, где економски токови, осека америчке и европске моћи, снажење средњих и регионалних чинилаца усмеравају такве трендова. У нашој регионалној равни, аргументоваћемо да заправо не треба очекивати да мултиполарност буде главна карактеристика региона Југоисточне Европе. Имајући у виду сложену слику – делимично чланство држава у Европској унији (и у НАТО-у чија важност може опадати), економске токове посебни, те географску и политичку удаљеност главних глобалних такмаца и друге факторе, сматрамо да ће диференциране интеграције балканских кандидата за чланство у ЕУ и постојана удружена економска и политичка моћ ЕУ у бити (пре)остати главне одреднице положаја Југоисточне Европе до краја ове декаде. Такву позицију региона означавамо као „Блиски Запад“, узимајући колоквијални термин ради описа стања доминације „западних“ чинилаца и сложеност унутрашњих односа и веза на простору Југоисточне Европе у наведеном периоду.

Кључне речи: Југоисточна Европа, Европска унија, Србија, Блиски Запад, диференциране интеграције.

* Е-адреса: milan.igrutinovic@ies.rs, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7487-518>

НОВИ УГАРСКО-ТУРСКИ МЕГДАН И ЗНАЧАЈ МАЛОАЗИЈСКО-ПАНОНСКОГ СТРАТЕГИЈСКОГ ПРАВЦА

Небојша Вуковић*

Институт за међународну политику и привреду, Београд

Сажетак

У раду се, у општим цртама, описују и тумаче спољне политике Републике Мађарске и Републике Турске на Балканском полуострву. Посебна се пажња посвећује мађарским иницијативама и акцијама у Републици Српској и Републици Северној Македонији, као и традиционалним везама и утицајима Републике Турске у Албанији, БиХ и јужној српској покрајини. Основна хипотеза рада се састоји у тврдњи да обе стране „утврђују“ своје позиције пред могућу вишедимензионалну конфронтацију коалиционог карактера, која би могла да подсећа (макар делимично) на сукоб из периода Средњег века и великог османског налета на Балкан и делове Средње Европе. Та могућа конфронтација веома би тангирала како интересе Републике Србије, тако и њену територију, јер би се главни правац сучељавања простирао преко малоазијско-панонског (панонско-малоазијског) стратегијског правца који је у прошлости био од кључног значаја у процесима компоновања политичке карте Старог континента. Стога би се у раду реafirмисао значај овог правца, а његове најбитније одлике описале и протумачиле.

Кључне речи: Мађарска, Турска, Србија, стратегијски правац, геополитика.

* Е-адреса: nebojsa@diplomacy.bg.ac.rs, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9692-9062>

ПЕРСПЕКТИВА ЕНЕРГЕТСКЕ БЕЗБЕДНОСТИ БАЛКАНСКИХ ДРЖАВА У ИЗМЕЊЕНИМ МЕЂУНАРОДНИМ ОДНОСИМА

Бранислав С. Милосављевић*

Универзитет „УНИОН-Никола Тесла“

– Факултет за пословне студије и право, Београд

САЖЕТАК

Посматрано кроз историју свака енергетска транзиција била је покренута великим догађајима као што су ратови и промене на тржишту а затим са постепеним техничким побољшањима. Заједно са променама извора енергетске безбедности мењали су се и обрасци богатства и моћи. У актуелном тренутку прелазак са нафте и гаса на обновљиве изворе није први велика енергетска транзиција која ће створити победнике и губитнике. У наведеним околностима Балканске државе су на различите начине суочене са дестабилизацијом енергетског тржишта и неповољним развојем догађаја као последица измењених међународних односа. Иако је регион имао успостављено енергетско савезништво са Русијом, актуелни догађаји утицали су на стварање нове геополитичке преоријентације која је условила енергетску неизвесност. Аутор у раду полази од проблематике енергетске транзиције кроз историју и посебно анализира актуелне трендове у енергетској безбедности балканских држава. Неспорно је да поједине балканске државе имају знатно бољу позицију у актуелној енергетској транзицији, али за многе је питање избора нове адекватне енергетске политике од суштинског значаја. Са друге стране сложеност актуелног тренутка је и у дугорочним трендовима да технологије фосилних горива губе тржишни удео у односу на технологије чисте енергије.

У таквим околностима, аутор енергетску безбедност региона сагледава кроз могућност унапређења енергетског повезивања међу државама региона, проблематику повећања коришћења обновљивих извора енергије у производњи електричне енергије, као и производња зеленог

* Е-адреса: branislav.milosavljevic@fbsp.edu.rs, ORCID: <https://orcid.org/009-009-1263-3108>;

водоника. Посебно се разматра опција повећања примене и енергетског повезивања у домену нуклеарне енергије.

Кључне речи: Балкан, енергетска безбедност, енергетска транзиција, обновљиви извори, енергетска савезништва, међународни односи.

РИЗИЦИ НАПУШТАЊА ПРОЕВРОПСКОГ КУРСА У СЛУЧАЈУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Марко Савковић*

Центар за међународне и безбедносне послове, Београд

Игор Новаковић**

Центар за међународне и безбедносне послове, Београд

Сажетак

Међународне односе данас карактерише стварна мултиполарност, као и наглашена неизвесност. Дуго најављивана успоном Кине, стварна мултиполарност представља постојање регионалних сила способних да изазову постојећи поредак и пројектују моћ. Оваква ситуација отвара питање спољнополитичког позиционирања Републике Србије, у контексту перцепције да постоје различити избори који немају нужно исходиште у чланству ЕУ.

Република Србија се налази у пресеку неколико ширих геополитичких зона. Она је део југоисточне Европе, која се окренула западним интеграцијама. Део је и Балкана, на коме је јако присуство Турске као растуће регионалне силе. Налази се и на безбедносном „појасу“ који НАТО дефинише као један од својих приоритета, а то је „простор између три мора – Балтика, Црног мора и Јадрана“. На крају, Србија је део подручја које треба да се интегрише у ЕУ. Дакле, овде се преплићу интереси ЕУ, НАТО, Русије, Турске, али у последње две деценије и Кине, која Србију посматра као једну од централних тачака свог економског присуства у Европи.

Циљ истраживања је да утврдимо, применом метода интервјуа и изградње сценарија (scenario building), ризике везане за евентуално потпуно напуштање проевропског спољнополитичког курса у непосредној будућности; са каквом реалношћу би се тада суочили грађани Србије,

* Е-адреса: marko.savkovic@isac-fund.org, ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-2024-7952>

** Е-адреса: igor.novakovic@isac-fund.org, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3163-0764>

бизниси и друштво у целини; које би биле политичке и економске импликације за партнере и најзад, суседе Србије на Западном Балкану.

Кључне речи: Република Србија, Европска унија, НАТО, спољна политика, неутралност, мултиполарност

ГЕОСТРАТЕШКИ НАСТУП ТУРСКЕ ИЗМЕЂУ ПОТРЕБА И МОГУЋНОСТИ

Вук Лазић*

Институт за међународну политику и привреду, Београд

Сажетак

Поред пословично замршене конјунктуре у суседним регионима, прогнозу стратешког и спољнополитичког усмерења Турске додатно усложњава непредвидивост савременог историјског тренутка, праћена драматичном транзицијом у међународним односима. Полазећи од битних карактеристика стратешке културе Турске – етатизма, суверенизма, патриотизма и прагматизма – и неоосманистичких темеља њене спољне политике – историјске и географске дубине, осећаја централности и историјске одговорности – оправдано је очекивати да стратешки оквир њене балканске политика буде суштински очуван и у наредном периоду. У том погледу, очекиван је наставак политике ослањања на бошњачки и албански чинилац, као ослонаца балканске политике Турске, уз прагматични развој односа са осталим релевантним актерима на Балкану у које спада и Србија.

Имајући у виду шири тренд гранања и повећања присуства Турске у суседним регионима, јачања њених војних капацитета и инсистирања на унапређењу њене енергетске улоге, разумно је очекивати да ће се повећање ових параметара моћи, у одређеној мери прелити и на простор Балкана. Стога, Турска ће, уз одржавање високог нивоа политичких односа, унапређење трговинске сарадње и ширење културног присуства, већу пажњу поклањати развоју енергетске сарадње и војних односа са балканским државама. Ипак, реализација амбициозне политике Турске биће највероватније ограничена са три кључна чиниоца: дубоким друштвеним расцепима и политичком поларизацијом, структуром економског и финансијског система и међународном и регионалном конјунктуром. Кључни изазови са којима ће се Анкару суочити тицаће се одржавања баланса између растућих захтева и ограничених капацитета њене спољне политике,

* Е-адреса: vuk.lazic@diplomacy.bg.ac.rs, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7211-4013>

између прагматизма и кредибилитета и између спољнополитичког активизма и очувања крхке унутрашње стабилности.

Кључне речи: Турска, Балкан, балканска политика Турске, неоосманизам, Србија, Босна и Херцеговина, Црна Гора, Северна Македонија.

СПОЉНОПОЛИТИЧКИ ЦИЉЕВИ СЕВЕРНЕ МАКЕДОНИЈЕ КАО ОДРЕДНИЦА МОГУЋНОСТИ НЕЗАВИСНОГ СПОЉНОПОЛИТИЧКОГ ДЕЛОВАЊА МАЛИХ ДРЖАВА

Митко Арнаудов*

Институт за међународну политику и привреду, Београд

Сажетак

Суштина овог рада је да се установи маневарски простор који мале државе, попут Северне Македоније, уживају у спољнополитичким деловању у савременим међународним односима. Основна хипотеза рада јесте да мале државе у одређеној мери уживају самосталност у спољнополитичком деловању уколико је њихова институционална инфраструктура ефикасна и ефективна, уколико постоји друштвени најмањи заједнички именоватељ као везивно ткиво интегрисаности и одрживости и напослетку, уколико се прагматично користе регионалне могућности у смеру сарадње, координације и интеграције као микро модели ефективности спољнополитичког учинка. Имајући у виду унутрашње изазове са којима се суочава Северна Македонија – на институционалном и друштвеном нивоу, затим регионалне – отворена билатерална питања и регионална спорења, као и међународне одреднице у контексту стратешких спољнополитичких циљева ове земље, студија случаја представља релевантан пример за доказивање постављене тезе. Потом, студија случаја представља користан механизам за допринос науци о међународним односима у контексту дубљег и конкретнијег разумевања спољнополитичког деловања малих држава, а пре свега њихових могућности за стратешку политику утемељену на тактичким механизмима.

Кључне речи: спољна политика, мале државе, Северна Македонија, стратегија, институције.

* Е-адреса: mitko@diplomacy.bg.ac.rs, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3274-347>

СТРАТЕШКА КУЛТУРА КАО ОСНОВ ЗА ГЕОПОЛИТИЧКО ПОЗИЦИОНИРАЊЕ РЕПУБЛИКЕ ХРВАТСКЕ

Владимир Ушљебрка*

Универзитет одбране – Војна академија,

Сажетак

Република Хрватска као самостална држава, у географском смислу смештена на Балканском полуострву, односно на путу који повезује Европу са Блиским Истоком, представља простор на којем се у геополитичком смислу укрштају интереси великих „светских играча“. Она је медитеранска држава која се налази на јужном ободу средње Европе и као таква повезује средњу са југоисточном Европом, односно Запад са Истоком. Слично, као и код других држава бивше Југославије, Република Хрватска поседује веома мале потенцијале за пројектовање геополитичке моћи ван својих граница, али јој њен географски положај пружа могућност повољног геополитичког позиционирања важног за заштиту кључних националних интереса. У међународној политици, предност даје односима са САД и СР Немачком и другим суседним државама из НАТО и ЕУ, чији је и она члан, док опасност види у суседним државама које су ван НАТО и ЕУ као и могућем руском или кинеском утицају у њима. Да би се у потпуности разумело њено стратешко понашање, евентуални поступци према суседним државама који би проистекли из њега и будуће геополитичко позиционирање, неопходно је изучавати стратешку културу и користити њене аналитичке алате, што до сада није био случај. Овим радом покушаће се покренути процес којим би се системски изучавао наведени истраживачки проблем, а са намером да се на један објективан и крајње рационалан начин утврди и дефинише утицај основних карактеристика хрватске стратешке културе на њено геополитичко позиционирање, користећи све расположиве научне методе, посебно хипотетичко-дедуктивну методу. Основна хипотеза рада гласи: основне карактеристике хрватске стратешке културе у непосредној су вези са њеним геополитичким позиционирањем којим треба да омогући јачање економских капацитета потребних за брз и ефикасан развој, отпорност

* Е-адреса: usljebrkav@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-0217-778>

на савремене безбедносне претње и прилагодљивост у случају промена глобалног геополитичког поретка.

Кључне речи: Хрватска, стратешка култура, национални интереси, геополитика, геостратегија, међународни односи, безбедносни изазови, ризици и претње, рат.

СТРАТЕШКА КОМУНИКАЦИЈА КАО БЕЗБЕДНОСНИ ИЗАЗОВ НА БАЛКАНУ

Гордана Букумирић*

Универзитет одбране – Војна академија

Сажетак

Стратешки наратив представља битан чинилац стратешке комуникације као неизоставног средства у реализацији стратегије националне безбедности и шире стратегије утицаја на субјекате у међународном окружењу. Функција стратешког наратива је да привуче пажњу, усмери комуникацију и створи заједничка значења ради остваривања кључних циљева стратешке комуникације: јачања националног јединства и отпорности друштва, као и подизања степена легитимитета и кредибилитета државе на међународном плану. У раду се разматра питање начина конструисања, имплементације и реконструисања стратешког наратива у функцији ефективне стратешке комуникације. У првом делу рада размотриће се теоријски аспект стратешке комуникације са посебним освртом на значај наратива у датом концепту. Потом ће се анализирати стратешки наративи Републике Србије и земаља у непосредном окружењу у светлу безбедносних, друштвено-политичких и културно-историјских услова, да би се на основу тога сагледао њихов ефекат на регионалну безбедност. У завршном делу аргументоваће се основна хипотеза рада према којој је ефективност стратешког наратива условљена проценом стратешког контекста, познавањем и прихватањем сопственог идентитета и социо-културолошких особености субјеката са којима се комуницира. Да ли ће стратешка комуникација бити извор нових безбедносних претњи или ефективно средство за остваривање стратешких циљева зависи у великој мери у ком степену стратешки наратив уважава идентитетске карактеристике и стратешку културу субјеката у комуникацији, као и стратешки контекст у ком се комуникација одвија, који, као и увек, зависи од расподеле моћи великих сила.

Кључне речи: стратешка комуникација, стратешки наратив, утицај, стратегија безбедности, стратешка култура, перцепције.

* Е-адреса: gocatd@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-6131-8632>

ГЕОПОЛИТИЧКЕ ОСНОВЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ БУДУЋНОСТИ БАЛКАНА

Вељко Б. Благојевић*

Институт за међународну политику и привреду, Београд

Сажетак

Сведоци смо велике турбулентности савремених међународних односа и чини се да је никада тежи задатак пред стратешким студијама да процене будућност кључних процеса на глобалном и регионалном плану. Када је реч о Балкану, треба напоменути бритку мисао српског геополитичара Миломира Степића, који је истакао да су се кроз историју све крупне промене у свету увек догађају уз непосредно учешће Европе, да европске покрете прво региструје “балкански геополитички сеизмограф”, а да је конкретизација балканских померања увек територијална. У намери да проценимо кључне одреднице стратешке ситуације на Балкану у догледној будућности, основна (хипо)теза је да будућност Балкана понајвише зависи од глобалне прерасподеле моћи и примарних геополитичких стремљења великих сила, а да политике балканских држава имају секундаран значај због њиховог „хроничног“ недостатка капацитета моћи и мање или више зависног положаја у односу на глобалне актере. За доказивање наведене тезе ће се доминантно користити хипотетичко-дедуктивна метода, уз анализу верификованих сазнања (теоријских) геополитичких „школа“ великих сила, које ће бити синтетизоване у различитим историјским периодима до савременог доба, а затим пројектовати у процену њихових могућности за реализацију у будућности, коришћењем елемената сценаристичког приступа.

Кључне речи: Балкан, геостратегија, геополитика, стратешка процена, геополитике великих сила.

* Е-адреса: veljko@diplomacy.bg.ac.rs, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6981-0560>

Рад је настао као део пројекта Министарства одбране: „Безбедносни изазови земаља Западног Балкана у европској безбедносној парадигми”, бр. ИСИ/ДХ1/24-25, а који истраживачки тим и истраживачка група за проучавање регионалне безбедности Института за стратeгијска истраживања и спољних сарадника реализује у периоду 2024-2025.

ЗАПАДНИ БАЛКАН У ЕУ – ПРОЦЕС БЕЗ ЕПИЛОГА?

Милован СУБОТИЋ*

Универзитет одбране – Институт за стратегијска истраживања

Сажетак

Процес приступања земаља Западног Балкана Европској унији представља један од најдужих и најнеизвеснијих интеграционих процеса у савременој европској историји. Иако је регион формално обухваћен политиком проширења ЕУ још од Самита у Солуну 2003. године, конкретни резултати су ограничени, а перцепција „вечних кандидата“ све чешће доминира јавним дискурсом. Више је узрока који су довели до „замора од проширења“. Неки од најзначајнијих су свакако: унутрашње кризе у ЕУ, слабости претходних проширења и раст евроскептицизма у земаљама кандидатима за чланство. Унутрашње кризе у ЕУ су многоструке и односе се на низ неповољности којима је ЕУ изложена у последњих петнаестак година. Најпре је ту реч о финансијској кризи са краја прве и почетка друге деценије овог века, на коју су се надовезале, Брежит, мигрантска криза и руска инвазија на Украјину. Рад анализира кључне препреке у процесу европских интеграција Западног Балкана, укључујући оне из делокруга бриселске администрације, те унутрашње политичке нестабилности у региону, недостатак спроведених реформи и растући утицај трећих актера као што су Русија, Кина и Турска. Посебна пажња посвећена је анализи политичке воље унутар самих земаља кандидата, као и ставовима кључних држава чланица ЕУ према даљем проширењу. С обзиром на значајан проток времена који је обележен скромним резултатима земаља региона ка чланству у Унији, у раду се поставља питање да ли је реч о реалном политичком циљу или о процесу који се одржава више симболички него суштински, без јасног и извесног епилога. Циљ рада је да, кроз интердисциплинарни приступ и анализу актуелних трендова, понуди одговор на питање да ли проширење на Западни

* Е-адреса: milovan.subotic@mod.gov.rs, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8729-5742>

Рад је настао као део пројекта Министарства одбране: „Безбедносни изазови земаља Западног Балкана у европској безбедносној парадигми“, бр. ИСИ/ДХ1/24-25, а који истраживачки тим и истраживачка група за проучавање регионалне безбедности Института за стратегијска истраживања и спољних сарадника реализује у периоду 2024-2025.

Балкан и даље представља веродостојну политику ЕУ или је реч о затвореном кругу очекивања и разочарења.

Кључне речи: Западни Балкан, Европска унија, трећи актери, перспектива.

РУСИЈА И БАЛКАН: СТРАТЕШКО ПОВЛАЧЕЊЕ У СВЕТЛУ РАТА У УКРАЈИНИ

Никола ПРЕРАДОВИЋ*

Универзитет одбране – Институт за стратегијска истраживања

Сажетак

Од када је маркантни руски амбасадор у Константинопољу, гроф Николај Павлович Игњатијев, у другој половини 19. века истицао да се витални интереси Русије налазе и на Балкану где би она могла да прошири свој утицај водећи словенске народе тог полуострва до државности, тај регион, тада још често називан „европска Турска“, је остао део геополитичке имагинације Москве. Њено присуство је било важан фактор балканске равнотеже снага током већег дела 19. и 20. века. Балкан је за Русију, био место потврђивања статуса европске велике силе способне да делује и ван непосредног суседства. Крај Хладног рата и распад Совјетског Савеза је утицао на тај тренд. Што због слабости Русије, што због евроатлантског опредељења већине балканских држава, утицај Москве је ослабио, а његов постепени повратак је тек отпочео током прве две деценије 21. века. Међутим, пре консолидације је уследила нова прекретница. Рат у Украјини, као кулминација конфликта на релацији Запад-Русија, је створио нове стратешке изазове за руско присуство у региону. Основна хипотеза рада је да су велики конфликт на истоку Европе и пратеће санкције западних земаља узроковале краткорочно стратешко повлачење Русије са Балкана. Фокусирана на сукоб на својим границама Москва је изгубила значајне полуге утицаја на балканске односе. У раду се користећи методу праћења процеса истражује утицај Русије на Балкану и изазови са којим се Кремљ суочава на балканском полуострву од краја Хладног рата, са посебним освртом на нову динамику у светлу Рата у Украјини. Слабљење утицаја једног традиционално присутног играча попут Русије на Балкану

* Е-адреса: nikola.preradovic@mod.gov.rs ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-9571-4258>

Рад је настао као део пројекта Министарства одбране: „Безбедносни изазови земаља Западног Балкана у европској безбедносној парадигми“, бр. ИСИ/ДХ1/24-25, а који истраживачки тим Института за стратегијска истраживања и спољних сарадника реализује у периоду 2024-2025.

последично утиче и на калибрације стратегија балканских држава у неизвесном метежу будућности.

Кључне речи: Русија, Балкан, стратегија, рат, стратешко повлачење, Украјина, регион.

ГЕОПОЛИТИЧКИ АСПЕКТИ ЕНЕРГЕТСКЕ БЕЗБЕДНОСТИ ЗАПАДНОГ БАЛКАНА

Игор И. БАРИШИЋ*

Универзитет одбране – Институт за стратегијска истраживања

Сажетак

Рат у Украјини убрзао је процес глобалног стратешког надметања између великих сила, узрокујући стварање све изразитије геополитичке поларизације и интензивирање процеса геоекономског прегруписавања. Променути процеси прелили су се и у сферу енергетике, мењајући глобалне енергетске токове, нарочито у погледу снабдевања Европе фосилним горивима и развоја у области обновљивих извора енергије. Убрзавање процеса енергетске „дерусификације” Европе и заштравање глобалног геополитичког надметања у области обновљивих извора енергије, представљају два кључна геополитичка процеса који имају велики утицај на енергетску безбедност држава Западног Балкана. Полазећи од претходно поменутих премиса, у раду се разматрају главни геополитички ризици по енергетску безбедност држава у региону Западног Балкана, имајући у виду њихове енергетске билансе и потребе, као и изграђеност њихове енергетске инфраструктуре у условима одвијања поменутих геополитичких процеса. Заоштравање стратегијског надметања између великих сила у области обновљивих извора енергије, пре свега САД и Кине, закомпликовало је и успорило енергетску транзицију Европске уније. Како би смањила негативне економске трендове у индустрији са нултом емисијом, Европска унија је применила низ рестриктивних и подстицајних мера како би подржала и развила сопствену индустрију обновљивих извора енергије и обезбедила значајан степен стратегијске аутономије. Услед геополитичког сукоба са Руском Федерацијом и стратегијског надметања са Кином, САД и Европска унија настоје да истисну „малигни” руски и „корозивни” кинески утицај са

* Е-адреса: igor.barisic@va.mod.gov.rs, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4593-9196>.

Рад је настао као део пројекта Министарства одбране: „Безбедносни изазови земаља Западног Балкана у европској безбедносној парадигми”, бр. ИСИ/ДХ1/24-25, а који истраживачки тим и истраживачка група за проучавање регионалне безбедности Института за стратегијска истраживања и спољних сарадника реализује у периоду 2024-2025.

Западног Балкана, сматрајући овај простор еклузивном зоном транслатланских интереса. Политика Европске Уније је фокусирана ка спречавању спољних актера да остваре доминацију у снабдевању енергентима и користе енергију као инструмент за пројектовање моћи. Процес енергетске транзиције на Западном Балкану се помера ка градњи соларних постројења и ветроелектрана. У недостаку европских инвестиција у зелени енергетски сектор Западног Балкана, други актери су искористили постојећи вакуум, пре свега за уплив кинеског државног капитала у изградњи хидроцентрала и ветропаркова Босни и Херцеговини. Приметна је политичка поларизација у погледу инвестиција у енергетски сектор у појединим земљама Западног Балкана, при чему поједине велике силе настоје да истисну своје такмаце и остваре доминацију у региону.

Кључне речи: геополитика, енергија, безбедност, дерусификација, ризици.

ИМПЛИКАЦИЈЕ ЕВЕНТУАЛНОГ УЧЛАЊЕЊА ТУРСКЕ У „БРИКС“ НА ОСТВАРИВАЊЕ ИНТЕРЕСА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Милинко С. Врачар*

Универзитет одбране – Институт за стратегијска истраживања

Сажетак

У последњих десетак година, балансирајући између Истока и Запада, Турска настоји да одржи добар однос са западним савезницима, али и да унапреди партнерске односе са Русијом и Кином. У том контексту, све чешће се појављује и наратив о могућем приступању Турске организацији БРИКС. Такав корак не би имао само стратешки, већ и дубок симболички значај, како за саму Турску и БРИКС, тако и за НАТО и читав западни блок. Иако званичне потврде о турском приступању БРИКС-у тренутно нема, расправе у медијима и политичким круговима већ се интензивно воде о могућим последицама тог корака. Полазећи од тезе да би такав развој догађаја представљао озбиљан спољнополитички изазов за Републику Србију, у раду се указује на могуће импликације тог догађаја по њене економске, политичке и безбедносне интересе. Најзначајније последице осетиле би се у области економије, где би дошло до интензивирања сарадње између Србије и Турске. Насупрот томе, у политичком контексту, тај потез би могао додатно отежати положај Србије у процесу европских интеграција, али и подстаћи њено даље приближавање Русији и Кини. Међутим, како је Турска чврсто опредељена да задржи статус чланице НАТО-а, њено придруживање БРИКС-у вероватно не би суштински променило стање безбедносног окружења у региону, нити би олакшало остваривање безбедносних интереса Србије.

Кључне речи: Турска, Русија, Кина, БРИКС, интереси, Србија.

* Е-адреса: milinko.vracar@mod.gov.rs, <https://orcid.org/0000-0002-2851-1043>.

Рад је настао као део пројекта Министарства одбране: „Безбедносни изазови земаља Западног Балкана у европској безбедносној парадигми”, бр. ИСИ/ДХ1/24-25, а који истраживачки тим и истраживачка група за проучавање регионалне безбедности Института за стратегијска истраживања и спољних сарадника реализује у периоду 2024-2025.

САЈБЕР ПРОСТОР КАО АРЕНА СПОЉНОПОЛИТИЧКОГ УТИЦАЈА: РИЗИЦИ И МЕХАНИЗМИ ПРИТИСКА НА ДРЖАВЕ ЗАПАДНОГ БАЛКАНА

Александар Богићевић*

Универзитет одбране – Институт за стратегијска истраживања

Сажетак

Ескалација тензија и нарушавање равнотеже међународног поретка, услед растућих неслагања између водећих глобалних сила – пре свега Сједињених Америчких Држава и такозваних ревизионистичких држава попут Русије, Кине и Ирана утицала је на то да сајбер простор добије карактер арене у којој се спроводе агресивни облици спољнополитичког деловања великих сила. Специфичности сајбер домена, попут анонимности актера, неизвесности у верификацији порекла напада и релативне доступности технолошких ресурса, чине га погодним за пројекцију моћи без потребе за отвореном конфронтацијом. У том смислу, сајбер напади се све чешће користе као инструмент притиска, дестабилизације и демонстрације способности, при чему значајну улогу преузимају прокси сајбер актери, односно недржавни субјекти у директној или индиректној служби државних интереса. Руски напад на Украјину означио је почетак нове етапе у еволуцији сајбер ратовања, где сајбер операције постају неодвојив елемент шире стратегијске архитектуре конфликта. У таквом безбедносном амбијенту, државе Западног Балкана – карактеристичне по својој институционалној фрагилности, ограниченим ресурсима и спољнополитичкој хетерогености – појављују се као високо изложене мете сајбер офанзива. Подршка Украјини, војна неутралност или пружање уточишта политичким опонентима режима у Ирану постају повод за усмерене сајбер операције, чије су мете најчешће критична инфраструктура, владине институције и њихове електронске базе података. Последице ових напада далеко превазилазе техничке поремећаје, имајући потенцијал да угрозе легитимитет институција, изборне процесе, личне податке грађана и друштвену кохезију. Полазећи од концепта сајбер простора као инструмента спољнополитичке пројекције моћи, овај рад има за циљ да идентификује кључне обрасце

* Е-адреса: aleksandar.bogicevic@mod.gov.rs ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-7450-5193>

стратегијске употребе сајбер напада на Западном Балкану. Анализа ће обухватити типологију актера, механизме посредованог деловања, као и утицај глобалних конфликта на регионалну сајбер стабилност. Посебна пажња посвећује се институционалним капацитетима држава региона да одговоре на сајбер претње, при чему се истиче потреба за изградњом интегрисаних и одрживих механизма отпора у оквиру националних и међународних структура.

Кључне речи: сајбер ратовање, хибридни рат, сајбер прокси, сајбер безбедност, Западни Балкан.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

327(497)"20"(048)(0.034.2)

327(497.11)"20"(048)(0.034.2)

327::911.3(497)"20"(048)(0.034.2)

НАУЧНИ скуп Стратешке перспективе Балкана у глобалном метежу будућности (2025 ; Београд)

Зборник саопштења у изводу [Електронски извор] / Научни скуп Стратешке перспективе Балкана у глобалном метежу будућности, Београд, 21. октобар 2025. = приредили Вељко Благојевић, Милован Суботић. - Београд : Институт за међународну политику и привреду : Факултет безбедности Универзитета, 2025 (Београд : Институт за међународну политику и привреду). - 1 електронски оптички диск (CD-ROM) : текст ; 12 cm

Системски захтеви: нису наведени. - Насл. са насловног екрана. - Тираж 50.
- Напомене и библиографске референце уз текст.

ISBN 978-86-7067-352-6 (ИМПП)

а) Међународни односи -- Балканске државе -- 21в -- Апстракти б)
Геополитика -- Балканске државе -- 21 в -- Апстракти в) Србија -- Спољна политика -- 21в -- Апстракти

COBISS.SR-ID 173347593

ISBN 978-86-7067-352-6 (ИМПП)